

природного середовища та проблеми його охорони на Сумщині. Кн. 5.: зб. наук. праць. – Суми: Джерело, 2001. – С. 7-43. 10. Мельник В.И. Редкие виды равнинных лесов Украины [Текст] / В.И. Мельник. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 212 с. 11. Определитель высших растений Украины [Текст]. – К.: Наук. думка, 1987. – 548 с. 12. Родинка О.С.. Рослини, занесені до Червоного списку Сумської області [Текст] / [О.С. Родинка, К.К. Карпенко, А.П. Вакал, І.В. Гончаренко] // Стан природного середовища та проблеми його охорони на Сумщині. Кн. 6. – Суми: ПП Вінниченко М.Д., 2004. – 119 с. 13. Сенякевич І.М. Економіка галузей лісового комплексу: [підручник] / М.І. Сенякевич І.М. – К.: Знання, 1992. – 168 с. 14. Статистичний щорічник України. 2008 рік [Текст]. – К.: Міністерство статистики України. – 218 с. 15. Червона книга України. Рослинний світ [Текст]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с. 16. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Растительный мир [Текст] / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Т.Л. Андриенко. – К.: Наук. думка, 1985. – С.130-200. 17. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Прогноз рослинності України [Текст] / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, Я.П. Дідух, Д.В. Дубина. – К.: Наук. думка, 1991. – 267 с. 18. Шенников А.П. Введение в геоботанику [Текст] / А.П. Шенников. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1964. – 447 с.

РЕЗЮМЕ

А.П. Вакал, О.В. Гладий. Растительность Шосткинского агролесхоза КАП «Сумыоблагролес» Сумской области.

*Растительность Шосткинского агролесхоза КАП «Сумыоблагролес» Сумской области представлена сообществами лесной, болотной, кустарниковой и водной растительности. Леса занимают 90 % территории агролесхоза и среди 18 древесных пород, которые встречаются, наибольшие площади занимают *Pinus sylvestris* L., *Betula pendula* Ronh. и *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.).*

Ключевые слова: растительность, леса, сообщество, формации, Красная книга Украины.

SUMMARY

A.P. Vakal, O.V. Gladii. The vegetation Sostkinskogo agrolisgospu CAP «Sumioblagrolis» Sumy oblast.

*The vegetation Šostkinskogo agrolisgospu CAP «Sumyoblagrolis» Sumy oblast is represented by the group forest, bog, meadow, bushes and water plants. Forests cover 90% of the agrolisgospu and 18 trees that are found, the largest area occupied by *Pinus sylvestris* L., *Betula pendula* Ronh. and *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.).*

Key words: vegetation, forests, grouping, formation, Red Book of Ukraine.

УДК 595.782

О. В. Говорун, Л. О. Фірман

ДО ВИВЧЕННЯ ВОГНІВОК (LEPIDOPTERA, PYRALIDAE) ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Представлено нарис з історії дослідження вогнівок на територіях західних областей України. Приведено результати зборів на території філії заповідника Медобори «Кременецькі гори».

Ключові слова: вогнівки, Pyralidae, фауна, Західна Україна.

Вступ. Вогнівки – одна з найбільш багатих видами родина ряду *Lepidoptera*, вони поширені майже по всьому суходолу. Сумарне число видів та підвидів світової фауни, за деякими оцінками, сягає понад 16 тисяч, переважна більшість з яких поширена в тропіках; загалом для Європи вказано близько 850 видів із 13 підродин, в тому числі для її середньої частини – понад 400 видів. [1, 2]. На даний час систематика вогнівок зазнає суттєвої реформації, родина набула статусу надродини *Pyraloidea*, до складу якої входять чотири родини *Phycitidae*, *Pyralidae*, *Pyraustidae*, *Crambidae* [3]. Але слід зазначити, що не всі дослідники приймають цю систему, використовуючи «стару» з поділом родини на підродини.

Вивчення регіональних фаун та екологічних особливостей окремих видів належать до пріоритетних напрямків зоологічних досліджень, що повною мірою стосується вогнівок України. Зокрема, актуальність теми визначає те, що близько 25% видів цих лускокрилих відомі як шкідники культурних рослин, продовольчих запасів та бджільництва. Практичне значення із них передусім мають шкідники продовольчих запасів (борошна, круп, сушених фруктів і т.п.), насінневого та фуражного зерна, лісових насаджень, а також фітофаги бур'янів.

В західних областях України вивчення фауни вогнівок було розпочате в середині XIX ст. Були опубліковані дані про поширення та екологічні особливості 107 видів зі Східної Галичини та 82 – із Карпат [4-6], а також списки вогнівок Буковини [7-9] та околиць Івано-Франківська, Львова, Дрогобича [10-12]. Дещо пізніше надруковано ряд праць, в яких наведено 106 видів для північно-західних Карпат [13-17]. На початку XX ст. виходить низка статей про видовий склад вогнівок західної частини Передкарпаття [18-20]. Наприкінці XIX – початку XX ст. фауну метеликів, в тому числі вогнівок, західних областей вивчали також інші дослідники [21-26 та ін. праці]. У монографії про фауну лускокрилих Польщі (в тогочасних кордонах) є відомості про 212 видів вогнівок західної частини України [27]. Слід відзначити, що частина даних вказаної роботи стосовно багатьох видів оснований на неперевіраних повідомленнях колекціонерів та потребує критичної оцінки. Перші достовірні дані про вогнівок Карпат та Закарпаття, основані на незначних за об'ємами зборах, знаходимо в працях угорських дослідників [28, 29]. Пізніше для території Закарпаття (місто Чоп), було вказано ще один вид [30].

В середині XX сторіччя розпочате інтенсивне вивчення фауни лускокрилих, в тому числі піралід, в Карпатському регіоні [31, 32 та ін.]. В 1976 році З.М. Козакевич захистив кандидатську дисертацію «Вогнівки (*Pyraloidea*, *Lepidoptera*) Радянських Карпат», в праці для регіону вказано 210

видів [33]. Козакевичем також опубліковано ряд статей щодо поширення та екологічних особливостей багатьох видів вогнівок в Прикарпатті та Карпатах [34-37]. Але потім на довгий час дослідження вогнівок Карпат припинилось, сучасні роботи про вогнівок Карпат як і в цілому західних областей практично відсутні.

В 2001 році автором зібрано матеріал в Карпатах (Чернівецька область) та на території Вижницького НПП, результати опубліковано в 2002 році [37]. Не зважаючи на короткі строки збору (10 днів в липні) та невелику кількість матеріалу, близько 1000 екземплярів (всього 40 видів), вдалося доповнити регіональний список 3 видами: *Hypochalcia ahenella* Den. & Schiff., *Crambus lathoniellus* Znk., *Catoptria conchella* Hb.

Отже, за опублікованими матеріалами для території Західної України відомий 231 вид вогнівок.

Мета статті. Висвітлити результати аналізу літературних відомостей, що стосуються вивчення вогнівок західних областей України, представити результати власних досліджень.

Матеріали та методи досліджень. Матеріалом для цього повідомлення є збори автора проведені 11.08.2012 р. в околицях с. Дунаїв («Кременецькі гори» філія заповідника Медобори), Кременецького району Тернопільської області. Використані загальноприйняті методи лову комах на світло (лампа Philips ML 250W E27) та ручний збір імаго. Ідентифікацію видів проведено за препаратами їх генітального апарату, криловому малюнку, зовнішніми морфологічними ознаками. Зібрано та опрацьовано близько 230 екземплярів вогнівок.

Результати та обговорення. Зібрані метелики належать до 29 видів, більшість яких широкого ареалу. Цікавими є два види, які вперше знайдено в цьому регіоні – *Phycitodes inquinatella*, *Loxostege turbidalis*. Нижче представлено список знайдених видів, який скомпоновано згідно з прийнятою системою родини [2].

Achroia grisella (Fabricius, 1794), *Synaphe punctalis* (Fabricius, 1775), *Pempeliella dilutella* (Denis & Schiffermüller, 1775), *Oncocera semirubella* (Scopoli, 1763), *Homoeosoma sinuella* (Fabricius, 1794), *Phycitodes inquinatella* (Ragonot, 1887), *Chrysoteuchia culmella* (Linnaeus, 1758), *Crambus perllella* (Scopoli, 1763), *Agriphila straminella* (Denis & Schiffermüller, 1775), *Platytes cerussella* (Denis & Schiffermüller, 1775), *P. alpinella* (Hübner, 1813), *Donacaula forficella* (Thunberg, 1794), *Elophila nymphaeata* (Linnaeus, 1758), *Parapoynx stratiotata* (Linnaeus, 1758), *Nymphula stagnata* (Donovan, 1806), *Evergestis pallidata* (Hufnagel, 1767), *Loxostege turbidalis* (Treitschke, 1829), *Margaritia sticticalis* (Linnaeus, 1761), *Ecpyrrhorhoe rubiginalis* (Hübner, 1796), *Haematia*

despicata (Scopoli, 1763), *Pyrausta aurata* (Scopoli, 1763), *P. purpuralis* (Linnaeus, 1758), *Panstegia aerealis* (Hübner, 1793), *Sitochroa palealis* (Denis & Schiffermüller, 1775), *S. verticalis* (Linnaeus, 1758), *Psammotis pulveralis* (Hübner, 1796), *Agrotera nemoralis* (Scopoli, 1763), *Diasemia reticularis* (Linnaeus, 1761), *Nomophila noctuella* (Denis & Schiffermüller, 1775).

Висновки. Список видів вогнівок відомий для територій Західної України доповнено двома видами – *Phycitodes inquinatella*, *Loxostege turbidalis*. Загальна кількість видів з цього регіону – 233. Фауна піралід західних областей України на сьогодні є однією з найбільш вивчених. Всього на території України зареєстровано близько 370 видів, добре вивчені вогнівки північного-сходу – 221 вид, Криму – 178 видів, інші регіони потребують подальших досліджень. Але, не зважаючи на досить повний список видів піралід, дослідження західного регіону були проведені, як бачимо, ще наприкінці XIX – початку XX ст. (в Карпатах 40 років тому). З того часу, завдяки діяльності людини, значно трансформовано ландшафти регіону, змінилися преференції в рослинництві, як наслідок слід очікувати змін в популяціях цих метеликів в регіоні. Необхідність продовження досліджень вогнівок на цій території не викликає сумнівів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Slamka F.* Die Zünslerartigen (Pyraloidea) Mitteleuropas. – Bratislava, 1997. – 112 s.
2. *Speidel W.* Pyralidae // The Lepidoptera of Europe. – Stenstrup: Karsholt O. & Razowski J., 1996. – P. 166-196.
3. Кузнецов В.И., Стекольников А.А. Новые подходы к системе чешуекрылых мировой фауны (на основе функциональной морфологии брюшка). – СПб.: Наука, 2001. – 462 с.
4. *Nowicki M.* Enumeratio Lepidopterorum Haliciae orientalis. – Leopoldis: Stauropigiani, 1860. – 269 p.
5. *Nowicki M.* Beitrag zur Lepidopterenfauna Galiziens // Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien. – Wien, 1865. – Bd. 15. – S. 175-192.
6. *Nowicki M.* Motyle Galycii – Lwow: W drukarni instytutu tauropiglanskiego. 1865. – S. 70-152.
7. *Hormusachi K.* Die Schmetterlinge der Bukowina // Verhandl. d. k. k. zool. – botan. Gesel. in Wien. – Wien, 1907. – Bd. 57. – S. 34-107.
8. *Hormuzaki C.* Lepidoptera der Bukowina. – Czernowitz., 1894. – 183 s.
9. *Hormuzaki C.* Karpatokban honos Erebiakrol // Rovartani lapok. – Budapest, 1903. – № 10. – P. 144-148, 166-171.
10. *Werchratski J.* Przyczynek do krajowej fauny motylej // Spr. Kom. fizjiogr. P.A.U. – Krakow, 1869. – T. 3. – P. 23-28.
11. *Werchratski J.* Dodatek do fauny motylej // Spraw. kom. fizjiogr. P.A.U. w Krakowie. – Krakow, 1870. – T. 4. – P. 56-62.
12. *Werchratski J.* Motyle wieksze Stanislawowa i okolocy // Spraw. kom. fizjiogr. P.A.U. w Krakowie. – Krakow, 1893. – T. 28. – P. 45-49.
13. *Brunicki J.* Spis motyli zebranych w powiecie Siryiskim // Sprawozd. Kom. fizjiogr. Akad. Umiej w Krakowie. – Karkow, 1908. – T. 42. – S. 26-36.
14. *Brunicki J.* Spis motyli zebranych w powiecie Siryiskim // Sprawozd. Kom. fizjiogr. Akad. Umiej w Krakowie. – Karkow, 1909. – T. 44. – S. 3-5.
15. *Brunicki J.* Spis motyli zebranych w powiecie Siryiskim // Sprawozd. Kom. fizjiogr. Akad. Umiej w Krakowie. – Karkow, 1911. – T. 45. – S. 66-69.
16. *Brunicki J.* Spis motyli zebranych w powiecie Siryiskim // Sprawozd. Kom. fizjiogr. Akad. Umiej w Krakowie. – Karkow, 1912. – T. 46. – S. 139-141.
17. *Brunicki J.* Spis motyli zebranych w powiecie Siryiskim // Sprawozd. Kom. fizjiogr. Akad. Umiej w Krakowie. – Karkow, 1913. – T. 47. – S. 52-55.
18. *Schille F.* Materyaly do fauny owadow krajowych // Spraw. kom. fizjiogr. P.A.U. w Krakowie. – Krakow, 1911. – T. 45. – S. 11-39.
- 19.

Schille F. Motyle drobne Galicyi. – Lwow: Kosmos, 1914. – Т. 39. – P.123-186. **20.** *Schille F.* Rzadkie i aberatywne motyle mego zbioru // Polskie Pismo Entomologiczne. Polski Związek Entomologiczny. – Lwow, 1924. – Т. 3, Z. 1-2. – S. 2-6. **21.** *Garbowski T.* Materialien zu einer Lepidopterenfauna Galiziens, nebst systematischen und biologischen Beiträgen // Sitzbr. d. k. k. Akad. d. Wiss. in Wien, Mathem. naturw. Classe. – Wien, 1892. – Bd. 1. – S. 15-19. **22.** *Klemensiewicz S.* Verzeichniss einiger für Galiyen neuer Schmetterlingsarten // Jahrg. Societas Ent. Zürich. – 1893. – Bd. 8, № 18. – S. 31-56. **23.** *Prüffer J.* Przyczynek do znajomości motyli Wołznia // Studia Soc. Sci. Toruniensis. – Torun, 1798. – Т. 1, № 5. – S. 52-124. **24.** *Romaniszyn J.W.* Fauna owadów okolic Lwowa // Polskie Pismo Entomologiczne. Polski Związek Entomologiczny. – Lwow, 1923. – Bd. 2, № 1. – S. 35-37. **25.** *Stockl. A.* Motyle rzadsze i nowe zebrane, w latach 1911 do 1921 w okolicach Lwowa, Janowa, Mikuliczyna i Worochty. Czesc III // Polskie Pismo Entomologiczne. – Lwow, 1922. – Т. 2, Z. 2. – S. 48-53. **26.** *Swiatkiewicz M.* Motyle rzadze i nowe dla Polski zebrane w ostatnich latach // Polskie Pismo Entomologiczne – Lwow, 1924. – Т. 3. – S. 94-100. **27.** *Romaniszyn J., Schille F.* Fauna motyli Polski.– Krakow: Pr. mon. kom. fizjogr. P. A. U., 1930. – 552 s. **28.** *Balogh I.* Lepkegyutes a Fekete Tisza forrasvidekein // Folia entomologica hungarica. A Magyar rovartani tarsasag tulajdona. – Budapest, 1941. – Т. 6, № 3-4. – Т. 97-104. **29.** *Szent-Ivány J., Uhrik-Mészáros T.* Die Verbreitung der Pyralididen (Lepidoptera) im Karpatenbecken // Annales Hist. – Nat. Mus. Nat. Hung. – 1942. – 196 p. **30.** *Amsel H.G.* Microlepidopteren aus dem Kaukasus und der Ukraine // Acta entomol. Mus. Nation. Praga. – Praga, 1959. – Т. 33. – S. 419-421. **31.** *Загайкевич И.К.* Районирование распространения вредных лесных насекомых в западных областях Украинской ССР // Науч. тр. Ин-та энтомол. и фитопатол. АН УССР. – К., 1955. – Вып. 4. – С. 47-70. **32.** *Загайкевич И.К.* Насекомые – вредители древесных и кустарниковых пород западных областей Украины. – К.: Изд-во АН УССР, 1958. – 131 с. **33.** *Козакевич З.М.* Огневки (Lepidoptera, Pyralidae) Советских Карпат. Эколого-фаунистический и зоогеографический обзор: Автореф. дисс. ... канд. биол. наук: 03.00.09 / Ин-тут зоол. АН УССР – К., 1976. – 23 с. **34.** *Козакевич З.М.* Поширення справжніх вогнівок у Прикарпатті // Захист рослин. – К., 1970. – Вип. 11. – С. 45-51. **35.** *Козакевич З.М.* Деякі аспекти екології справжніх вогнівок на заході України // Захист рослин. – К., 1972. – Вип. 15. – С. 16-18. **36.** *Козакевич З.М.* К биологии сенной огневки [*Hypsopygia costalis* F. (Lepidoptera, Pyralidae)] // Науч. докл. высш. школы. Биол. науки. – 1972. – № 10. – С. 15-20. **37.** *Говорун А.В.* К изучению фауны огневок (Lepidoptera, Pyralidae) Украинских Карпат и Буковины // XII Съезд Русского энтомологического общества. – СПб., 2002. – С. 78.

РЕЗЮМЕ

А.В. Говорун, Л.А. Фирман. К изучению огневок (Lepidoptera, Pyralidae) западных областей Украины.

*Проанализировано состояние изученности фауны огневок западных областей Украины. Представлены результаты собственных исследований на территории заповедника Медоборы. Список видов огневок известных для территорий Западной Украины дополнен двумя видами – *Phycitodes inquinatella*, *Loxostege turbidalis*.*

Ключевые слова: огневки, Pyralidae, фауна, Западная Украина.

SUMMARY

A.V. Govorun, L.O. Firman. To study of the pyralid moth (Lepidoptera, Pyralidae) of Western Ukraine.

The essays on the history of research of pyralid moth populations in the Western Ukraine are submitted. The results of pyralid moth collection in the reserve Medobory "Kremenets mountains" are discussed.

Key words: pyralid moth, Pyralidae, fauna, Western Ukraine.